

Volts Europese voedselvisie

Oogsten voor de toekomst

Volt

FUTURE MADE IN EUROPE

Voedsel is een essentieel onderdeel van het Europese project. Het vormt de basis van onze gezondheid en is tegelijk een krachtig middel om onze samenleving én ons landschap vorm te geven. Een goed gevulde tafel staat symbool voor saamenzijn, van familiediners tot buurtfeesten. Voeding verbindt generaties en culturen. Maar de wereld om ons heen verandert snel. Geopolitieke spanningen, toenemende ongelijkheid, klimaatverandering en ecologische afbraak vragen om politieke keuzes. Europa heeft nu meer dan ooit behoefte aan een samenhangend voedselbeleid om de huidige stilstand te doorbreken.

Ons voedselbeleid beïnvloedt dagelijks het leven van miljoenen mensen, van boer tot consument, en heeft directe gevolgen voor onze gezondheid en die van de planeet. De snelle toename van voedsel gerelateerde ziekten, samen met destructieve productiemethoden, laten zien dat het anders moet. De tijd is gekomen om politieke verantwoordelijkheid en daadkracht te tonen.

Beleid moet de complexiteit van het voedselsysteem erkennen en sturen op alle aspecten van duurzaamheid: economisch, ecologisch én sociaal

In dit visiestuk schetst Volt haar prioriteiten voor een toekomstbestendig Europees voedselsysteem. De kern daarvan is een duurzame aanpak, gebaseerd op wetenschap en systeemdenken. Beleid moet de complexiteit van het voedselsysteem erkennen en sturen op alle aspecten van duurzaamheid: economisch, ecologisch én sociaal. Dat betekent beleid dat niet op zichzelf staat, maar aansluit bij andere Europese doelstellingen. Het vereist ook het besef dat we opereren in een mondiale werkelijkheid, met bijbehorende afwegingen. Alleen zo kunnen we streven naar duurzame landbouw, eerlijke markten en beleid dat geen afbreuk doet aan bredere sociale en ecologische doelen volgens het principe van 'do no significant harm'.

Structurele verandering is niet alleen noodzakelijk, het is ook hoogdringend tijd. Het huidige beleid is versnipperd en te vaak het resultaat van kortetermijnbelangen. Volt pleit daarom voor een integrale benadering, met circulariteit, strategische autonomie en gezondheid als uitgangspunten. Dat vraagt om fundamentele vragen: wat produceren we, waar en hoe? Het vraagt ook om samenwerking tussen lidstaten, in plaats van verdeeldheid gestoeld op nationaal eigenbelang.

Een sterk en samenhangend Europees voedselbeleid is een katalysator voor maatschappelijke vooruitgang. Als we het goed doen, kunnen we:

- ecosystemen herstellen en klimaatneutraliteit bereiken;
- de economie toekomstbestendig maken in het belang van alle actoren in de voedselketen;
- de volksgezondheid en het welzijn van mensen verbeteren;
- innovatie stimuleren, zowel technologisch, natuur-inclusief als sociaal;
- Europa's rijke voedselcultuur eren en tegelijkertijd de toekomst omarmen.

Deze transitie kan alleen slagen in samenwerking met de mensen die ons voedsel produceren. Volt is eerlijk over de uitdagingen binnen de sector, zonder met de vinger te wijzen. **We kiezen voor een constructieve en toekomstgerichte dialoog met alle betrokkenen**, van boeren tot voedselondernemers, van wetenschappers tot burgers. Wij verwerpen het zero-sum denken¹. De opgave is niet om dezelfde taart anders te verdelen, maar om samen een grotere taart te bakken voor iedereen.

Spring op je paarse fiets

Fiets met ons mee door het voedselsysteem van de toekomst. We beginnen in het bruisende hart van een stad, waar groene daken en verticale boerderijen verse producten telen. Supermarkten en winkels van verschillende groottes zijn verspreid over de stad. Ze zorgen voor een divers aanbod van gezonde en duurzame voeding dat voor iedereen beschikbaar en betaalbaar is. Op een nabijgelegen plein is een buurtfeest in volle gang. Er speelt muziek terwijl kinderen tussen lange tafels rennen. Deze staan vol met heerlijke gerechten geworteld traditie en verschillende culturen maar ook met innovatieve producten. We zien vers brood, kleurrijke salades, humus, geroosterde groenten en gegrilde kaas. De geur van gebraden burgers, zowel plantaardig als van vlees, doet je watertanden.

Terwijl we verder trappen, vervaagt de stad langzaam in een rustig natuurgebied. De stadsgeluiden sterven langzaam uit en maken plaats voor fluitende vogels, wilde bloemen wiegen in de wind. Moerassen slaan regenwater op. Deze groene corridors zijn met elkaar verbonden en vormen een buffer tegen overstromingen en hittegolven. Al snel bereik je een weids, open landschap met extensieve landbouw. We zien percelen met peulvruchten, granen en groenten naast boomgaarden met fruit en noten. De velden zijn omzoomd met heggen vol bijen en insecten. Enkele koeien grazen vredig op glooiende graslanden die ongeschikt zijn voor akkerbouw en helpen zo de biodiversiteit in stand te houden.

Verderop wordt het landschap meer technologisch, maar blijft het even groen. Kleine, automatische tractoren banen zich een weg tussen rijen gewassen en zorgen voor onkruidbeheer en het monitoren van de gewasgezondheid. De velden zijn gevarieerd en omzoomd met bloemenranden. We komen langs stallen waar kippen en varkens voldoende ruimte hebben om vrij rond te lopen. Deze dieren maken deel uit van een circulair systeem waarin voedselresten worden omgezet in waardevolle voedingsstoffen. Lokale ondernemers testen nieuwe technologieën en productiemethodes uit. Ze delen enthousiast ideeën en inspiratie in een bruisende lokale hub. In de verte gloeit een grote serre zachtjes naast een installatie die lokale erwteneiwitten verwerkt. Alles hier is verbonden, circulair en draait volledig op hernieuwbare energie.

Net voordat de weg een glooiende heuvel op loopt, zit een gezin te picknicken in de schaduw van een walnotenboom. Deze maakt deel uit van een voedselbos. Hun maaltijd is eenvoudig en heerlijk: zuurdesembrood, geroosterde groenten en een romige kaas gemaakt zonder dieren. De boer die hem produceerde zwaait vanaf een nabijgelegen kraampje. In zijn schuur zoemen fermentatietanks die worden gevoed

met gras. Hij is een boer van de vierde generatie, diepgeworteld in de lokale gemeenschap en bekend om zijn kwaliteitsproducten.

De ouders van de boer zitten op de veranda en nippen aan koffie met verse koeienmelk. Ze praten over de kleine klusjes die ze vandaag nog willen doen. Gepensioneerd of niet, ze helpen nog graag mee. De landbouwstiel zit nu eenmaal in hun bloed. Je stopt voor een praatje, ze glimlachen en geven toe dat de grote veranderingen op het bedrijf in het begin lastig waren. Knipogend geven ze mee dat het boeren vroeger zwaarder was, maar net zo vervullend als nu. Net op dat moment komt de jonge boer aanlopen en doet lachend een nieuw zakelijk idee uit de doeken. Hij vertelt ook over het plezier van leven in een bruisende plattelandsgemeenschap en klaagt, zoals altijd, over het weer. Je neemt afscheid met een glimlach en je favoriete lokale kaas in de hand. Dit is hoe een eerlijke en duurzame voedseltoekomst eruitziet.

Hoe je dit document moet lezen

Het Europese voedselsysteem is diep verweven, met ecologische, economische, sociale en politieke dimensies die elkaar sterk beïnvloeden. Toch hebben we, in het belang van duidelijkheid en daadkracht ervoor gekozen om de visie van Volt te structureren rond vier kernthema's:

- De impact van ons voedselsysteem op milieu en klimaatverandering
- De economie van het voedselsysteem
- Gezondheids- en sociale uitdagingen
- Governance en beleidscoherentie

Elke sectie volgt dezelfde logica. We beginnen met Volts visie: waar we voor staan en hoe we vinden dat Europa de kernuitdagingen op dit gebied moet aanpakken. Vervolgens geven we achtergrondinformatie over wat er op het spel staat, waar het huidige Europese beleid tekortschiet, en wat er moet veranderen. Tot slot doen we concrete beleidsvoorstellen, onderverdeeld in twee categorieën:

- Volts transformative routes: onze langetermijn hervormingen waar Europa in de komende decennia naartoe moet werken.
- Volts directe impact: korte- tot middellange termijn maatregelen, in te voeren in de komende jaren om stappen te zetten richting diepgaande veranderingen.

In de pijler over bestuur hebben we extra beleidsvoorwaarden toegevoegd: dit zijn bredere beleidsdoelstellingen die in acht moeten worden genomen bij het ontwikkelen van beleidsinitiatieven.

Deze structuur maakt het mogelijk om niet alleen te begrijpen waar Volt naartoe wil, maar ook hoe we daar willen komen. Stap voor stap, geworteld in realisme en gedreven door ambitie.

De impact van ons voedselsysteem op milieu en klimaatverandering

Volt visie

Europa moet het voortouw nemen in de transitie naar een circulair voedselsysteem dat duurzaam is en bestand tegen klimaat- en milieurampen. Beleidsmaatregelen moeten leiden tot een vermindering van de milieu- en klimaatvoetafdruk van de manier waarop we zowel voedsel produceren, verwerken als consumeren. Elke beleidskeuze moet gebaseerd zijn op wetenschappelijke inzichten. Niet alleen om te begrijpen wat ze oplevert, maar ook om inzicht te krijgen in wat we mislopen als we een bepaalde aanpak kiezen boven een alternatief^{fi}. Europa moet het volledige potentieel van innovatie benutten. Dit betekent een combinatie van technologische, natuur gebaseerde en sociale innovaties. Dit is nodig om emissies terug te dringen, ecosystemen te beschermen, de bodemkwaliteit te verbeteren en biodiversiteit te herstellen. Innovaties zijn complementair. Zo kunnen nieuwe genoom technieken (NGT) agro-ecologie versterken, terwijl doorbraken in vlees- en zuivel alternatieven worden gestimuleerd dankzij slimme manieren om consumentengedrag te sturen, zoals nudging. Een duurzaam voedselsysteem is essentieel om als Europa een wereldleider te blijven op het gebied van milieu en klimaat.

Europa moet het volledige potentieel van innovatie benutten. Dit betekent een combinatie van technologische, natuur gebaseerde en sociale innovaties

Achtergrond

Het Europese voedselsysteem is verantwoordelijk voor 30,5% van de uitstoot van broeikasgassen². Dit aandeel zal naar verwachting toenemen aangezien andere sectoren hun uitstoot reeds drastisch verlagen³. Het is ook de belangrijkste oorzaak van milieuschade, zoals veranderingen in landgebruik, ontbossing, gebruik van zoet water, nutriëntenverlies en het afnemen van biodiversiteit^{4,5}. Zo wordt ongeveer de

---

ⁱ Hier wordt meestal naar verwezen als de 'opportunity cost', het verlies van alternatieven als een bepaalde aanpak wordt gekozen

helpt van het Europese landoppervlak gebruikt voor landbouw⁶. Europese voedingspatronen zijn over het algemeen niet duurzaam door hun te grote aandeel dierlijke producten⁷. Deze hebben een aanzienlijk grotere milieu-impact dan plantaardige voeding^{8,9}. Verschuiven naar een meer gebalanceerde inname van dierlijke en plantaardige voeding zou de voedselgerelateerde uitstoot van broeikasgassen met 48% kunnen verminderen. Dit maakt dat het de meest efficiënte aanpak is om ons voedingssysteem te verduurzamen¹⁰. Voedselverspilling is een ander groot probleem. Elke Europeaan verspilt gemiddeld 132 kg voedsel per jaar, wat bijdraagt aan 16% van de broeikasgasuitstoot van het Europese voedselsysteem¹¹.

Wat we eten legt een enorme druk op de natuur. Volgens het Europees Milieuagentschap verkeert meer dan 80% van de natuurlijke habitats in slechte staat¹². Ook de bodemgezondheid gaat achteruit¹³. In veel lidstaten zorgt het overmatig gebruik van kunstmest¹⁴ en pesticiden voor schade aan mens, dier en milieu. Onderzoek toont aan dat pesticiden teruggevonden worden in 83% van de landbouwgronden, 22% van de rivieren en meren, en in het lichaam van 84% van de Europeanen¹⁵.

Duurzaamheid is gaandeweg belangrijker geworden in het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid (GLB) maar deze inspanningen schieten ruim tekort om de ecologische voetafdruk van de sector daadwerkelijk te verkleinen. Sterker nog, het GLB blijft in het voordeel van de status quo: 82% van de subsidies gaat naar dierlijke productie¹⁶. Hierdoor zitten boeren vast in niet-duurzame bedrijfsmodellen en hebben ze weinig ruimte om hun bedrijfsvoering fundamenteel aan te passen. Het gevolg is dat het GLB de transformatieve kracht mist om het Europese voedselsysteem werkelijk duurzaam te maken en boeren hierbij een langetermijnperspectief te bieden. De Corporate Sustainability Reporting Directive (CSRD) heeft het potentieel om een echte doorbraak te betekenen, omdat ze de duurzaamheidsinspanningen van bedrijven in het voedselsysteem zichtbaar, meetbaar en vergelijkbaar maakt. De werkelijke impact en uitvoerbaarheid moet echter nog blijken.

Erkennend dat de milieu- en klimaatuitdagingen urgent zijn, heeft Europa plannen gelanceerd zoals de 'Van boer tot bord'-strategie en de 'Visie op landbouw en voedsel' van commissaris Hansen. Wisselende strategieën zorgen voor verwarring, het onderliggende beleid is er slecht op afgestemd en vaak zijn ze vaag en tegenstrijdig, op langere termijn worden ze zelf volledig verwaarloosd^{17,18}. Cruciaal is dat ze nog niet zijn vertaald naar een samenhangend en ambitieus voedselbeleid, maar in plaats daarvan blijven werken in afzonderlijke beleidsdomeinen. Daardoor slaagt Europa er niet in om de milieu-impact van voedselproductie, -verwerking en -consumptie op een duurzame manier te verminderen.

Volts transformative routes

Wet op duurzame voedselsystemen

This law will set out goals on reducing the environmental and health impact of our food system for both producers, suppliers, processors, retailers and consumers. This is the overarching strategy that Europe will follow in the coming decades. This law will embed the principles of circularity, strategic autonomy, healthy and sustainable consumption patterns into legally binding goals and measures. By making it a law, we guarantee a stable legal framework that lasts over different terms.

Zonering van het Europese landbouwlandschap

This landscape framework introduces a new way of organising Europe's countryside by focusing on agricultural land use, complementing existing environmental zones like Natura 2000. At the moment, there is no clear structure for how our agricultural landscapes are managed and connected, which leads to conflicting objectives and practices. This framework, developed at both the European and member state level, will map out which types of farming can take place in which areas. From zones for sustainable, high-efficiency agriculture to areas better suited for more extensive, nature-inclusive farming. Once in place, it will give farmers the clarity they need to invest with confidence and create a long-term perspective for their work while drastically reducing the environmental burden of agriculture¹⁹.

Strategie voor een circulair voedselsysteem

Moving towards a circular food system entails closing biomass, nutrient and energy loops on the most impactful level. This is the most efficient and comprehensive way to tackle environmental challenges of our food system like food waste, climate impact and land use. It's also a systemic solution to address the issues of nutrient excesses in livestock dense regions. Research shows a circular food system could free up 71% of Europe's agricultural land and reduce greenhouse gas emissions by 29% while delivering healthy food for all Europeans²⁰. Not that taking 71% of land out of production is the goal, but it shows the tremendous potential of a circular food system. Also, it gives animal husbandry a renewed and important place in agriculture since they are used to upcycle waste streams. Europe should create a strategy that transforms Europe's food system step by step towards more circularity over the course of a decade.

Volts directe impact

Gemeenschappelijk Landbouwbeleid (GLB)

We stoppen met directe inkomenssteun. Publiek geld wordt ingezet voor publieke diensten²¹. GLB-subsidies worden ingezet om boeren te ondersteunen die investeren zaken als koolstofopslag, natuurherstel, klimaatmitigatie en -adaptatie, en maatregelen ter bevordering van biodiversiteit.

Lidstaten lopen te veel uiteen bij het opstellen van hun GLB-strategische plannen. Interessante concepten zoals ecoschema's zijn uitgehold door onderliggende concurrentie tussen lidstaten²². Door sterkere afstemming zorgen we ervoor dat er een gelijk speelveld ontstaat én dat beleidsmaatregelen daadwerkelijk effectief zijn om klimaat- en milieudoelen te behalen. GLB-middelen worden gericht ingezet om boeren te helpen bij de overgang naar duurzame productiemethoden. Zowel door investeringen te ondersteunen als door deze transities minder risicovol te maken. Zo ontstaat ruimte om te experimenteren met nieuwe productiemethoden, zoals eiwitgewassen, gemengde teelten, investeringen in verwerking, enzovoort.

Milieu benchmarking en labeling

We ontwikkelen een uniform benchmarksysteem om de ecologische en klimatologische impact van voedselproductie te meten. Dit bevat broeikasgasemissies, bodemvruchtbaarheid, waterkwaliteit, erosie, biodiversiteit en circulariteit. Deze methode wordt gebruikt voor de invoering van een verplichte Eco-score op verpakkingen. Door dit te implementeren, garanderen we een neutralere en wetenschappelijk onderbouwde beoordeling van verschillende productie- en verwerkingsmethoden. Het vertalen naar een Eco-score zorgt voor consumentenbewustzijn.

Opleidingsprogramma duurzame voedselsystemen

Een Europees breed opleidingsprogramma, georganiseerd door EIT Food, dat ervoor zorgt dat elke boer, voedselproducent en werknemer in de agrovoedingssector gratis toegang krijgt tot cursussen, stages en certificeringstrajecten in duurzame voedselproductie. De nadruk ligt op de combinatie van technologische en natuurinclusieve oplossingen. Deze programma's vinden plaats in zowel landelijke gebieden als steden. Zenzijn verbonden aan Europese digitale leerplatforms om effectieve kennisdeling tussen sectoren en regio's te bevorderen.

Onafhankelijke milieuaudit en adviesdienst

Vandaag de dag zijn de meeste adviesdiensten op boerderijen commercieel. Door een onafhankelijk auditsysteem op te zetten, worden bedrijven geëvalueerd op hun potentieel om over te schakelen naar duurzamere praktijken. Een aanvullende adviesdienst helpt hen deze ook daadwerkelijk te implementeren. Dit omvat een beoordeling van de meerwaarde, investeringsbehoeften en potentiële risico's. Boeren die dit toepassen, ontvangen hogere GLB-financiering, wat leidt tot haalbare terugverdiëntijden.

Sustainable Use Regulation (SUR)

Wij pleiten voor de herinvoering van de SUR, die Europa op een duidelijke koers zet richting een landbouw zonder chemische pesticiden. Sterke reductiedoelstellingen voor pesticiden worden gekoppeld aan de ontwikkeling en markttoegang van alternatieven zoals biopesticiden, NGT's, precisielandbouw en geïntegreerde gewasbescherming (IPM). Een gecombineerde effectbeoordeling van zowel de reductiedoelen als de beschikbaarheid van alternatieven garandeert dat er geen negatieve impact is op de voedselproductie.

De economie van het voedselsysteem

Volt visie

Europa heeft een concurrerend en toekomstbestendig voedselsysteem nodig. Een systeem dat innovatie stimuleert, eerlijke inkomens garandeert voor iedereen in de voedselketen en zorgt voor een gelijk speelveld binnen Europa én ten opzichte van wereldwijde concurrenten. Klimaatneutrale kassen, hoogproductieve agro-ecologische akkerbouwbedrijven, veehouderijen met hoge dierenwelzijnsnormen en hubs voor precisiefermentatie bestaan naast elkaar en zijn circulair met elkaar verbonden. Er is een bloeiend ecosysteem van voedselondernemers, zowel in steden als op het platteland. Gezond voedsel is toegankelijk voor alle Europese consumenten, ongeacht waar ze wonen of hoeveel ze verdienen. Wij zetten volop in op innovatie op alle niveaus. Dat geldt zowel voor kleine en middelgrote ondernemingen als voor grotere bedrijven: zij vormen samen de ruggengraat van Europa's voedsel economie. En om het systeem écht eerlijk te maken, moeten voedselprijzen de werkelijke kosten van productie weerspiegelen inclusief de impact op ons milieu en onze samenleving.

Er is een bloeiend ecosysteem van voedselondernemers, zowel in steden als op het platteland. Gezond voedsel is toegankelijk voor alle Europese consumenten, ongeacht waar ze wonen of hoeveel ze verdienen

Achtergrond

Het waarborgen van een redelijk inkomen voor Europese boeren en het stimuleren van werkgelegenheid in de landbouw, de agrovoedingsindustrie en aanverwante sectoren waren kernpijlers van het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid toen het in 1962 werd gelanceerd. Europa ondersteunt zijn boeren en corrigeert voor marktverstoringen. Bovendien beschermt Europa de interne markt. Het Europese beleid heeft geleid tot de ontwikkeling van een sterk voedselsysteem dat hoogwaardige producten levert, cultureel erfgoed in voedsel en productieprocessen

bewaart, en een voedingsindustrie voortbracht die tot de grootste industriële sectoren van Europa behoort voor wat betreft werkgelegenheid.

Toch staat het Europese voedselsysteem onder enorme druk en worden de kwetsbaarheden steeds zichtbaarder^{23,24}. Ondanks de roep om voedselsoevereiniteit is het Europese voedselsysteem sterk afhankelijk van externe inputs op alle niveaus van de voedselketen, met name kunstmest, veevoer en energie²⁵. Er is geen gelijk speelveld, de regels verschillen tussen lidstaten, maar ook tussen Europa en de rest van de wereld. Lonen, administratieve lasten, sociale normen en waarden lopen sterk uiteen.

De economische situatie en het verdienmodel van Europese boeren verschillen sterk per subsector²⁶. Wat ze gemeen hebben, is een hoge prijsvolatiliteit (gerelateerd aan wereldwijde schommelingen in aanbod en grondstoffen), productievolatiliteit door klimaatverandering, een hoog investeringsrisico, zwakke onderhandelingspositie en economische uitdagingen die voortkomen uit een gebrek aan langetermijnperspectief in het wetgevend kader.

Hoewel de voedselprijzen in Europa de afgelopen jaren zijn gestegen, laten historische gegevens zien dat voedselprijzen de afgelopen decennia relatief laag en stabiel zijn gebleven²⁷, en dat de uitgaven van huishoudens aan voedsel in de meeste lidstaten aanzienlijk zijn gedaald²⁸. Daarnaast weerspiegelen Europese voedselprijzen niet de werkelijke kosten²⁹. De impact op klimaat, milieu en gezondheid wordt niet meegerekend, wat leidt tot niet duurzame en ongezonde consumptiepatronen en stijgende maatschappelijke kosten³⁰.

Op het gebied van innovatie in voedsel en landbouw loopt Europa achter. Trage goedkeuringsprocedures en verouderd beleid belemmeren technologieën zoals NGT's, biopesticiden en alternatieve eiwitten om op de markt te komen. Tegelijkertijd is de ondersteuning voor natuurinclusieve en agro-ecologische systemen, of voor innovaties die consumentengedrag beïnvloeden, te beperkt en versnipperd om echt het verschil te maken. Er is bovendien een financieringstekort van €62 miljard om essentiële innovaties in het voedselsysteem te ondersteunen³¹. Nog problematischer is de ongebalanceerde inzet van publieke middelen, vooral bij eiwitdiversificatie. Dierlijke producten ontvangen 1.200 keer meer publieke financiering dan nieuwe eiwittechnologieën³².

Volts transformative routes

Strategisch autonomieplan

Strategische autonomie wordt vaak gebruikt om de status quo te verdedigen, terwijl juist een grondige transitie van ons voedselsysteem nodig is om dit vraagstuk écht aan te pakken. Dit plan moet de kwetsbaarheden van het Europese voedselsysteem in kaart brengen. Vooral wat betreft de import van veevoer, kunstmest en energie. Beleidsvoorstellen over de hele voedselketen heen moeten garanderen dat Europa minder afhankelijk wordt van deze invoer. Dit wordt bereikt door sterk in te zetten op plantaardige eiwitten, circulariteit, innovatieve technologieën en stikstofbindende gewassen zoals peulvruchten. Het plan heeft ook als doel om de balans tussen voedsel-, veevoer- en biomassaproductie opnieuw in evenwicht te brengen.

Planet proof pricing

De prijs van voedsel moet de werkelijke kosten weerspiegelen³³. Dit wordt gerealiseerd via een combinatie van maatregelen: fiscale hervormingen, etikettering en prijsmechanismen³⁴. Belastinginkomsten worden ingezet om investeringen in duurzamere productiemethoden te vergroten³⁵, gezonde voedselkeuzes te stimuleren, en ervoor te zorgen dat gezond voedsel voor iedereen de goedkoopste optie wordt³⁶.

European Food-Innovation Moonshot Fund

Een publiek-private innovatiefonds van 50 miljard euro, gericht op radicale doorbraken in voedsel en landbouw. De focus ligt op AI, nieuwe genoom technieken, alternatieve eiwitten, nieuwe gewassen, biomassaproductie, hoogproductieve agro-ecologie, natuur inclusieve technieken en klimaatmitigatie- en adaptatiemaatregelen. Dit fonds zal baanbrekende innovaties versnellen die de productiviteit én duurzaamheid van de landbouw fundamenteel veranderen.

Volts directe impact

Duurzaamheid opnemen in Vrijhandelsovereenkomsten

Door ambitieuze en juridisch bindende milieu- en arbeidsnormen op te nemen in vrijhandelsovereenkomsten, kan Europa bijdragen aan het verbeteren van wereldwijde productiepraktijken. Er moet ook een effectbeoordeling worden toegevoegd die analyseert wat de impact is van deze normen op duurzame transitie binnen het Europese voedselsysteem. Beide elementen zorgen ervoor dat we duurzame ontwikkeling wereldwijd ondersteunen, zonder dat Europa's eigen duurzaamheidsdoelen in het gedrang komen.

Hervorming kerntaken van de Europese Autoriteit voor Voedselveiligheid (EFSA)

EFSA hanteert momenteel een zeer defensieve benadering bij de evaluatie van producten en voeding. De fundamentele principes van EFSA moeten worden herzien: naast voedselveiligheid moet er ook ondersteuning komen voor doorbraken op het gebied van nieuwe gewassen, voeding en biopesticiden om toegang te krijgen tot de Europese markt. Een eerste stap is het opzetten van een versnelde procedure voor producten met een groot potentieel voor gezondheid en duurzaamheid, en een 'front office' om al vóór de aanvraag een dialoog aan te gaan met start-ups en scale-ups. We stellen ook voor om extra personeel te voorzien om de noodzakelijke expertise binnen EFSA te waarborgen.

Evaluatie van grondbezit

Niet-agrarische investeerders hebben steeds meer financiële prikkels om landbouwgrond op te kopen. Dit zet druk op de grondprijzen en kan, in het geval van niet-Europese investeerders, de Europese voedselzekerheid in gevaar brengen. Europa moet het grondbezit in kaart brengen en zorgen voor transparantie. Wij stellen voor het Franse SAFER-programma³⁷ uit te breiden, inclusief een voorkeurrecht, om Europese landbouwgrond te beschermen. Deze aanvullende maatregelen zorgen ervoor dat boeren toegang houden tot grond, terwijl buitenlandse investeringen die de voedselzekerheid kunnen bedreigen worden ontmoedigd.

Ondersteuning van Farming as a Service (FaaS)

Bedrijfsmodellen op basis van diensten zijn essentieel om de toepassing van innovatieve technologieën zoals precisielandbouw te versnellen. Door het eigenaarschap te vervangen door toegang, verlaagt FaaS de initiële investering die nodig is voor geavanceerde tools, machines en kennis, waardoor baanbrekende oplossingen betaalbaar en schaalbaar worden in heel Europa. Boeren betalen een gebruiksvergoeding per hectare, per toepassing of per resultaat, wat flexibiliteit biedt zonder financieel risico. Daarnaast verhogen deze bedrijfsmodellen ook de winstgevendheid van de bedrijven die deze diensten leveren. Het belangrijkste is dat deze aanpak leidt tot een efficiëntere inzet van inputs, wat resulteert in een kosten efficiëntere en duurzamere landbouw.

Gezondheids- en sociale uitdagingen

Volt visie

Voedsel is meer dan een product. Het is een bron van gezondheid, welzijn, sociale verbondenheid en ondernemerschap. Door die rol opnieuw te erkennen, ontsluiten we het ware potentieel van ons voedselsysteem. Gezonde voeding wordt de dagelijkse norm voor iedereen, en openbare aanbestedingen worden ingezet als hefboom om die norm te bereiken. Gezondheid gaat verder dan wat er op ons bord ligt: de mensen die ons voedsel telen, oogsten en bereiden verdienen eerlijke lonen en gezonde arbeidsomstandigheden. Inwoners van plattelandsgebieden worden beschermd tegen schadelijke effecten van voedselproductie, volgens het One Health-principe. Hierbij wordt de gezondheid van mensen, dieren en ecosystemen op een geïntegreerde manier benaderd³⁸. Jonge en nieuwe boeren en voedselondernemers lopen voorop bij de overgang naar een duurzamere toekomst. In bloeiende plattelandsgemeenschappen zorgen sterke sociale verbanden en moderne infrastructuur voor een bruisende gemeenschap en bloeiende ondernemingen. Door onze voedselomgevingen en sociale normen te veranderen, maken we van onze gedeelde eetcultuur een krachtige motor voor een gezonder leven en een duurzamer voedselsysteem.

Voedsel is meer dan een product. Het is een bron van gezondheid, welzijn, sociale verbondenheid en ondernemerschap. Door die rol opnieuw te erkennen, ontsluiten we het ware potentieel van ons voedselsysteem

Achtergrond

Het aantal boeren in Europa neemt af³⁹. Tegelijkertijd stappen maar weinig ondernemers zonder agrarische achtergrond in de sector. Dat is een gemiste kans, want nieuwkomers brengen waardevolle innovatie en ondernemingszin met zich mee die de landbouw kunnen vernieuwen. De huidige generatie boeren wil bovendien haar passie maar al te graag doorgeven aan een volgende generatie.

Plattelandsgebieden en hun cultureel erfgoed worden bijzonder sterk getroffen door deze demografische trends. In verschillende lidstaten versnelt de ontvolking. In landen als Griekenland, Spanje, Portugal, Roemenië en Finland wordt land in speltempo verlaten. Dat kan kansen bieden om marginale gronden te rewilden. Tegelijkertijd staat in andere regio's, zoals België, Denemarken, Duitsland en Nederland, de toegang tot grond juist zwaar onder druk⁴⁰. De sterk stijgende grondprijzen vormen een serieuze bedreiging voor jonge boeren die zich in de sector willen vestigen.

Mentale gezondheid is een ander zorgpunt in landelijke en afgelegen gebieden⁴¹. Ondanks deze verontrustende trend blijft mentale gezondheid vaak taboe, vooral binnen boerenfamilies en gemeenschappen, waar stigma mensen ervan weerhoudt om hulp te zoeken. De huidige landbouwpraktijken brengen bovendien duidelijke gezondheidsrisico's met zich mee voor mensen die op het platteland wonen. In regio's met intensieve akkerbouw leidt het zware gebruik van pesticiden tot vervuiling van bodem en water, met ernstige gevolgen voor de volksgezondheid⁴². In gebieden met veel veeteelt is er een verhoogd risico op watervervuiling, grotere blootstelling aan zoönotische ziekten⁴³ en luchtvervuiling, vooral door fijnstof en ammoniak^{44,45}.

Waar Europa vroeger bang was voor voedseltekorten en hongersnood, kampt het nu met het tegenovergestelde probleem: overconsumptie. Bijna één op de twee Europeanen heeft overgewicht⁴⁶, wat een zware druk legt op de openbare gezondheidszorg. De Europese voedingspatronen bevatten te veel suiker, vet, zout en dierlijke producten. De economische kosten van overgewicht en obesitas bedragen in alle EU-lidstaten meer dan 1,66% van het bbp, met uitschieters tot 4,25% in Bulgarije⁴⁷. Deze ongezonde consumptiepatronen vormen een bedreiging voor het welzijn van alle Europeanen, in het bijzonder kinderen en jongeren. Een belangrijke factor die deze voedingspatronen beïnvloedt, is de voedselomgeving zelf⁴⁸. Ongezonde keuzes zijn overal aanwezig, in supermarkten, restaurants en onze dagelijkse leefomgeving. Het verbeteren van voedselomgeving is een krachtig beleidsinstrument om gezondere keuzes aan te moedigen en betere gezondheidsresultaten in heel Europa te bereiken.

Volts transformative routes

Actieplan voor de productie van gezond voedsel

Dit beleidskader brengt de landbouwproductie in lijn met doelen op vlak van volksgezondheid. Het omvat een beoordeling van de huidige en potentiële productiecapaciteit van gezonde, voedzame voedingsmiddelen zoals fruit, groenten, peulvruchten, volle granen en noten. Het identificeert ook de kloof tussen het aanbod en de aanbevolen voedingsinname^{49,50}. Op basis van deze analyse moet het GLB worden aangepast om de productie van deze voedingsmiddelen te stimuleren via gerichte subsidies en investeringen in regionale toeleveringsketens. Daarnaast bevat dit plan maatregelen om de overproductie van ongezonde voedingsmiddelen te ontmoedigen.

Het Europese Transitieprogramma voor Gezonde Voeding

Tegen 2035 schaft Europa subsidies af voor ongezonde voedingsmiddelen en heroriënteert ze deze middelen naar plantaardige, onbewerkte, gezonde en duurzame voedingspatronen. Dit wordt gecombineerd met hervormingen in overheidsaanbestedingen, de stimulering van fiscale beleidsmaatregelen voor gezondere voeding, hervormingen van schoolmaaltijden, nudging en een zoneringsbeleid om voedselomgevingen te optimaliseren zodanig dat gezonde voeding makkelijk verkrijgbaar is.

De EU-strategie voor een renaissance van het platteland

Een meerjarig investeringsplan om plattelandsgebieden om te vormen tot bruisende hubs van innovatie en duurzaamheid. Dit gebeurt via belastingvoordelen, investeringen in woningen, mobiliteits- en technologische infrastructuur om jonge boeren, agrovoedingsondernemers en onderzoekers aan te trekken. De strategie integreert innovatieve oplossingen zoals slimme dorpen, gedecentraliseerde voedselhubs, circulaire projecten, microfinanciering en opleidingsprogramma's.

Volts directe impact

Openbare aanbesteding als motor voor gezonde voeding

Openbare aanbestedingen zijn een krachtig instrument om gezonde voedingspatronen te bevorderen. Door gezonde maaltijden aan te bieden in scholen, ziekenhuizen, zorginstellingen en overheidsgebouwen, helpen we mee aan het vormen van een gezondere voedselcultuur. Tegelijkertijd creëert dit een stabiele vraag naar gezonde producten en betrouwbare waardeketens. Gezondheid en duurzaamheid worden een belangrijk criterium bij de beoordeling van aanbestedingen.

Gezondheidslabel

De Nutri-Score wordt een verplicht etiket op de voorkant van de verpakking. Dit geeft consumenten duidelijke en eenvoudige informatie en stimuleert de voedingsindustrie om gezondere ingrediënten te gebruiken. De impact van de Nutri-Score wordt gemonitord en aangepast op basis van wetenschappelijk bewijs

Europese voedingsrichtlijnen

We ontwikkelen Europese voedingsrichtlijnen die worden vertaald naar de lokale eetcultuur van de lidstaten. Deze richtlijnen zijn gebaseerd op zowel gezondheids- als milieudoelstellingen. In lijn met de WHO-normen promoten ze de consumptie van fruit, groenten, volle granen, peulvruchten, noten en een beter evenwicht tussen plantaardige en dierlijke eiwitten⁵¹. Tegelijkertijd beperken ze de inname van rood en bewerkt vlees, suiker, zout en overmatige calorieconsumptie.

Gezond lunchprogramma

We breiden het huidige programma voor scholen uit tot een volwaardig gezond lunchprogramma voor alle basisscholen, mede gefinancierd door de lidstaten. Dit is een slimme investering in de gezondheid van kinderen, helpt sociale ongelijkheid verminderen en ondersteunt de transitie naar duurzamere voedselkeuzes.

Plan voor gezonde voedselomgevingen

Hiermee brengen we gezond voedsel binnen ieders bereik via bestemmingsplannen en stimulansen voor de detailhandel. Zo ondersteunen we markten voor verse producten, mobiele kruideniers en programma's voor gezonde buurtwinkels in wijken met een laag aanbod. Tegelijkertijd pakt dit plan de voedselomgeving rond scholen aan door de verkoop en promotie van fastfood in de buurt van scholen te ontmoedigen.

Holistische gezondheidsimpactanalyse van voedselproductie

Een wetenschappelijk onderzoeksprogramma kijkt in detail naar de impact van landbouw op onze gezondheid. Het meet de gecombineerde effecten van blootstelling aan pesticiden, luchtvervuiling door ammoniak en fijnstof, en brengt regio's in kaart die het meeste risico lopen op uitbraken van zoönotische ziekten. De bevindingen worden openbaar gedeeld, wat zorgt voor transparantie en vertrouwen bij burgers.

Erasmus voor jonge boeren

Jonge boeren kunnen gratis deelnemen aan een programma van zes maanden om praktijkervaring op te doen bij een netwerk van 'boerderijen van de toekomst'. Dit zijn inspirerende plekken die innovatieve en duurzame landbouwpraktijken in de praktijk laten zien.

Europese opvolgingsregeling voor landbouwbedrijven

Elke lidstaat stelt een nationale opvolgingsregeling op die stoppende boeren koppelt aan jonge en nieuwe ondernemers die in de landbouw willen beginnen. Overheden moeten hiervoor belastingvoordelen, borgstellingen voor leningen aanbieden en potentiële kopers en verkopers van bedrijven koppelen. Er komt speciale steun voor multigenerationele modellen zoals 'kangoeroeboerderijen'. Hierbij werken jonge en oudere boeren samen, delen ze kennis en geven ze samen de toekomst van het bedrijf vorm.

Het Fair Farm Pact

We integreren eerlijke lonen, degelijke en gezonde arbeidsomstandigheden, kwalitatief werk en inclusie volledig in de conditionaliteit van het GLB. Dit omvat ook een coherente aanpak van arbeidsmigratie in de landbouw. We stellen een Europees bewustmakings- en coördinatieprogramma voor over de rechten van arbeidsmigranten, samen met een versterkte handhaving van sociale normen en het ondersteunen van kwalitatieve huisvesting. Er wordt ook bijzondere aandacht besteed aan maatregelen ter ondersteuning van de mentale gezondheid van iedereen actief in de sector.

Governance en beleidscoherentie

Volt visie

Sterk politiek leiderschap plaatst voedselbeleid waar het thuishoort: in het hart van het Europese project. Volt vindt dat het tijd is om voedselbeleid te erkennen als de strategische prioriteit die het werkelijk is, en koppelt dat aan een samenhangende strategie. Zo kunnen we de grote uitdagingen op het gebied van gezondheid, klimaat, milieu, economie en samenleving krachtig aanpakken. Dit beleid moet coherent zijn en afgestemd met alle andere Europese-beleidsdomeinen. Soms overlappend, soms aanvullend, maar nooit tegenstrijdig. Het is verankerd in een duidelijke langetermijnvisie, gebaseerd op wetenschappelijk bewijs, en gevormd via voortdurende dialoog met een brede groep van belanghebbenden. Op die manier kan Europa zijn doelstellingen rond voeding op een krachtige manier realiseren.

Dit beleid moet coherent zijn en afgestemd met alle andere Europese-beleidsdomeinen. Soms overlappend, soms aanvullend, maar nooit tegenstrijdig

Achtergrond

Vandaag heeft Europa geen samenhangend voedselbeleid. In plaats daarvan worden voedselgerelateerde kwesties behandeld in afzonderlijke beleidsdomeinen. De scheiding tussen landbouw, milieu, gezondheid, handel, innovatie enzovoort leidt tot tegenstrijdig beleid en afwegingen die vooruitgang blokkeren. Hoewel Europa krachtige instrumenten heeft, zoals het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid (GLB) en klimaat- en milieuwetgeving, zijn deze niet effectief gekoppeld aan gedeelde langetermijndoelstellingen¹⁸. Het gevolg is regelgeving die met elkaar in conflict komt, innovatie belemmert en ons voedselsysteem onvoorbereid laat op de uitdagingen van de toekomst. Een van de duidelijkste voorbeelden is het ontbreken van een regelgevend kader om de landbouw richting klimaatneutraliteit te sturen, of om voedingsgerelateerde gezondheidsproblemen serieus aan te pakken.

Er is een diepe kloof tussen wetenschap en beleid in dit domein. Er bestaat brede wetenschappelijke consensus over hoe we kunnen overstappen op gezondere en duurzamere voedingspatronen, maar deze worden momenteel grotendeels genegeerd. Een belangrijke oorzaak hiervan is het gebrek aan transparantie in de besluitvorming. Lobbygroepen die gevestigde belangen vertegenwoordigen, zorgen er vaak voor dat noodzakelijke hervormingen worden afgezwakt of uitgesteld. De Europese Rekenkamer stelde vast dat veel beleidsinitiatieven onder druk van de industrie zijn verwaterd, waardoor hun milieueffecten en sociale impact zijn ondermijnd²². Ook in het Europees Parlement blijven belangenconflicten bestaan, waarbij sommige parlementsleden nauwe economische banden hebben met de sector. Aan de positieve kant laten initiatieven zoals de Strategische Dialoog over de Toekomst van de Landbouw zien dat inclusieve processen wél in staat zijn om uiteenlopende belanghebbenden samen te brengen rond een gemeenschappelijke visie.

Veerkracht moet een fundament van het voedingsbeleid zijn. Dit is gebaseerd op drie kernpijlers⁵²: robuustheid, aanpassingsvermogen en transformatiecapaciteitⁱⁱ. Het huidige GLB biedt enige ondersteuning voor robuustheid, maar veel minder voor aanpassingsvermogen en beperkt in veel gevallen juist de transformatie. Om ons voedingssysteem toekomstbestendig te maken, moet het beleid evolueren om alle drie de dimensies in gelijke mate te ondersteunen⁵³.

Het huidige beleid slaagt er niet in een evenwicht te vinden tussen flexibiliteit voor lidstaten en de noodzaak van een gelijk speelveld binnen Europa. De huidige GLB-ecoschema's tonen aan hoe overdreven subsidiariteit kan leiden tot een "race to the bottom", waarbij landen maatregelen verzwakken om op korte termijn concurrerend te blijven. Dat ondermijnt anders veelbelovende instrumenten. Het resultaat is een beleid dat er niet in slaagt de urgente uitdagingen van vandaag aan te pakken. Korte-termijn economische belangen blijven langetermijnsveerkracht in de weg staan. Het ontbreken van een langetermijnperspectief veroorzaakt onzekerheid en spanningen onder boeren en andere actoren in de voedselketen. Bij elke nieuwe Europese Commissie worden nieuwe strategieën of visies gelanceerd, wat de onzekerheid alleen maar vergroot. Wat we in de plaats daarvan nodig hebben, is een duidelijke koers en langetermijnbeleidscoherentie. Dat zou iedereen die actief is in het voedselsysteem de zekerheid geven die nodig is om te investeren in de toekomst.

ⁱⁱ Robuustheid is de capaciteit van een systeem om te weerstaan aan schokken zonder aanpassingen aan zijn structuur of werking.
 Aanpassingsvermogen is de capaciteit van het systeem om zich aan te passen als antwoord op veranderende externe condities of interne processen.
 Transformeerbaarheid is het vermogen om een nieuw systeem te creëren eens het duidelijk is dat stapsgewijze aanpassingen aan het systeem niet meer voldoende zijn.

Volts transformative routes

Gemeenschappelijk Voedselbeleid

We vervangen het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid (GLB) door een Europees Voedselbeleid dat gezondheid, circulariteit en strategische autonomie centraal stelt. Voedsel is niet langer uitsluitend de verantwoordelijkheid van landbouw, maar wordt gekoppeld aan gezondheids- en milieubeleid. Er is ook een sterke afstemming met innovatie-, handels-, energie- en industriebeleid. Alle transformatieve routes uit de voorgaande hoofdstukken worden geïntegreerd en op elkaar afgestemd. Een Europese Commissaris voor Voedsel zorgt voor duidelijk politiek leiderschap en verantwoording. Met dit geïntegreerde beleid zorgen we voor samenhang, sterkere handhaving in alle lidstaten, en een langetermijnperspectief voor alle actoren in het voedselsysteem.

Volts directe impact

Analyse van het GLB

Een grondige, wetenschappelijk onderbouwde analyse van de doelstellingen en maatregelen van het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid (GLB) is cruciaal. De nadruk moet liggen op de verschillende dimensies van voedselzekerheid, gezondheid, klimaat- en biodiversiteit. Deze analyse moet verder gaan dan het beschermen van de status quo in de sector door fundamentele vragen te stellen. Produceren we de juiste producten om autonomie te vergroten, een circulair voedselsysteem te creëren, onze klimaat- en milieudoelstellingen te halen en de Europese bevolking op een gezonde manier te voeden?

Handhaaf het bestaande milieubeleid

Zorg ervoor dat bestaande beleidsinstrumenten zoals de Habitatrichtlijn, de Kaderrichtlijn Water en de Natuurherstelwet correct worden geïmplementeerd en gehandhaafd. Dit zijn al krachtige Europese milieuwetgevingen met het potentieel om het voedselsysteem structureel te transformeren.

Betrek burgers

We geven burgers een stem in het vormgeven van de toekomst van Europa's landbouw en voedselbeleid door één toegankelijk platform op te richten waar mensen vragen kunnen stellen, zorgen kunnen uiten, onderzoek kunnen raadplegen en duidelijke, onbevooroordeelde informatie kunnen vinden over Europees voedsel- en landbouwbeleid. Het Europese voedselsysteem is van iedereen. Op deze manier betrekken we burgers bij het uitdagen van beleid en stimuleren we het publieke debat. Dit bevordert transparantie, participatie en vertrouwen.

Wetenschappelijke onderbouwing van de Europese Raad voor Landbouw en Voedsel (EBAF)

Europa moet de constructieve dialoog versterken tussen alle actoren die betrokken zijn bij voedselproductie. Deze dialoog moet verder gaan dan het verdedigen van economische belangen en moet ruimte bieden aan vernieuwend en out-of-the-box denken. De discussies binnen de EBAF worden ondersteund door een team van onafhankelijke onderzoekers dat context biedt, objectieve informatie aanlevert en de impact van verschillende scenario's in kaart brengt.

Transparantieregister voor Europarlementsleden die GLB-subsidies ontvangen

Een aanzienlijk aantal Europarlementsleden heeft directe belangen in landbouw- en voedingsbedrijven en ontvangt Europese subsidies. Dit roept terechte zorgen op over mogelijke belangenconflicten. Burgers hebben het recht te weten wanneer volksvertegenwoordigers stemmen over beleid waar zij zelf financieel van profiteren. Volledige openheid over activiteiten en GLB-betalingen is essentieel om vertrouwen te herstellen en de democratische verantwoordingsplicht te waarborgen.

Brede beleidscontext

Nieuwe voedselregels moeten zorgvuldig worden ontworpen om te voorkomen dat ze buitensporige financiële of administratieve lasten veroorzaken. Dit is vooral belangrijk voor boeren, start-ups en kleine bedrijven in de hele voedselketen. Een gelijk speelveld is cruciaal om een concurrerend en veerkrachtig Europees voedselsysteem te waarborgen, en dit principe moet als basis gelden in alle handelsovereenkomsten. Sterke afstemming tussen lidstaten en specifieke aandacht voor grensregio's is essentieel. Er liggen enorme kansen wanneer regio's over grenzen heen samenwerken, bijvoorbeeld op het gebied van circulariteit. Hoge dierenwelzijnsnormen moeten worden behouden en versterkt. Om in de sector te blijven en te investeren in duurzame praktijken, hebben boeren en voedselondernemers, vooral de nieuwe generatie, duidelijkheid op lange termijn nodig. Tegelijkertijd moeten consumenten beter geïnformeerd worden over de voordelen en veiligheid van opkomende technologieën zoals precisiefermentatie en NGT's. Het opbouwen van publiek vertrouwen is essentieel om het volledige innovatiepotentieel van ons voedselsysteem te benutten.

Elke beleidsmaatregel moet gebaseerd zijn op solide wetenschappelijk bewijs, met een helder inzicht in de reële effecten, afwegingen en verborgen kosten zoals die met betrekking tot Europa's strategische autonomie. Transparante communicatie over de wetenschap achter nieuwe regels is essentieel. Deze kennis moet worden geïntegreerd in het onderwijs en gedeeld binnen het volledige voedselsysteem om een geïnformeerde en inclusieve dialoog te bevorderen. Hoewel innovatie en technologie een cruciale rol spelen, moet onderzoek ook bredere scenario's en systeemhervormingen verkennen, met oog voor externe effecten en de langetermijncosten als er geen actie wordt ondernomen.

Tot slot moeten de sociale dimensies zorgvuldig worden meegenomen bij het ontwerpen van beleid, om ervoor te zorgen dat het eerlijk en rechtvaardig is.

Referenties

1. Davidai & Ongis (2019) The politics of zero-sum thinking: The relationship between political ideology and the belief that life is a zero-sum game. *Science advances*. <https://www.science.org/doi/10.1126/sciadv.aay3761>
2. FAO (2022) <https://www.fao.org/faostat/en/#data/EM>
3. European Environment Agency (2024) Greenhouse gas emissions from agriculture in Europe. <https://www.eea.europa.eu/en/analysis/indicators/greenhouse-gas-emissions-from-agriculture#:~:text=Together%2C%20Member%20States%20project%20that,4%25%20below%20the%202005%20baseline>
4. European Environment Agency (2020) Report 10/2020, State of nature in the EU. <https://www.eea.europa.eu/en/analysis/publications/state-of-nature-in-the-eu-2020>
5. Willett et al. (2019) Food in the Anthropocene: the EAT–Lancet Commission on healthy diets from sustainable food systems. *The Lancet*. [https://doi.org/10.1016/S0140-6736\(18\)31788-4](https://doi.org/10.1016/S0140-6736(18)31788-4)
6. Eurostat (2020) [https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Farms_and_farmland_in_the_European_Union_statistics#:~:text=Farms%20in%20the%20EU%20managed,for%20agriculture%20\(2.2%20%25\)](https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Farms_and_farmland_in_the_European_Union_statistics#:~:text=Farms%20in%20the%20EU%20managed,for%20agriculture%20(2.2%20%25))
7. Sandström (2018) The role of trade in the greenhouse gas footprints of EU diets. *Global Food Security*. <https://doi.org/10.1016/j.gfs.2018.08.007>
8. Frank et al. (2019) Agricultural non-CO2 emission reduction potential in the context of the 1.5 °C target. *Nature Climate Change*. <https://doi.org/10.1038/s41558-018-0358-8>
9. Poore & Nemecek (2018) Reducing food's environmental impacts through producers and consumers. *Science*. DOI:10.1126/science.aag0216. <https://doi.org/10.1126/science.aag0216>
10. Clark et al. (2020) Global food system emissions could preclude achieving the 1.5° and 2°C climate change targets. *Science*. <https://doi.org/10.1126/science.aba7357>

11. European Environmental Bureau (2025) Report 02/2025 Preventing waste in Europe, progress and challenges, with a focus on food waste. <https://www.eea.europa.eu/en/analysis/publications/preventing-waste-in-europe-progress-and-challenges-with-a-focus-on-food-waste>
12. European Environmental Bureau (2020) Report 10/2020 State of nature in the EU Results from reporting under the nature directives 2013-2018. <https://www.eea.europa.eu/en/analysis/publications/state-of-nature-in-the-eu-2020>
13. Panagos (20204) How the EU Soil Observatory is providing solid science for healthy soils. *European Journal of Soil Science*. <https://doi.org/10.1111/ejss.13507>
14. Rudinskaya & Náglová (2021) Analysis of Consumption of Nitrogen Fertilisers and Environmental Efficiency in Crop Production of EU Countries. *Sustainability*. <https://doi.org/10.3390/su13168720>
15. European Environment Agency (2023) How pesticides impact human health and ecosystems in Europe. <https://www.eea.europa.eu/publications/how-pesticides-impact-human-health>
16. Kortleve et al (2024) Over 80% of the European Union's Common Agricultural Policy supports emissions-intensive animal products. *Nature Food*. <https://doi.org/10.1038/s43016-024-00949-4>
17. Candel & Pereira (2017) Towards integrated food policy: Main challenges and steps ahead. *Environmental Science & Policy*. <https://doi.org/10.1016/j.envsci.2017.04.010>
18. Candel & Daugbjerg (2025) EU Green Deal's food system agenda fails to deliver post-exceptionalist breakthrough. *Nature Food*. <https://doi.org/10.1038/s43016-025-01174-3>
19. Bakker et al (2021) Zoneren biedt landbouw toekomstperspectief. *Milieu dossier*. <https://edepot.wur.nl/585650>
20. Van Zanten et al. (2023) Circularity in Europe strengthens the sustainability of the global food system. *Nature Food*. <https://www.nature.com/articles/s43016-023-00734-9>

21. Kam et al. (2023) Public money for public goods: The role of ideas in driving agriculture policy in the EU and post-Brexit UK. *Land use policy*.
<https://doi.org/10.1016/j.landusepol.2023.106618>
22. EU court of auditors (2024) Special report 20/2024: Common Agricultural Policy Plans – Greener, but not matching the EU's ambitions for the climate and the environment. <https://www.eca.europa.eu/en/publications/SR-2024-20>
23. Bertolozzi-Caredio et al. (2023) Risks and vulnerabilities in the EU food supply chain, Publications Office of the European Union. <https://dx.doi.org/10.2760/171825>
24. Hellegers (2022). Food security vulnerability due to trade dependencies on Russia and Ukraine. *Food Security*. <https://doi.org/10.1007/s12571-022-01306-8>
25. Loi et al. (2024) Research for AGRI Committee – The dependency of the EU's food system on inputs and their sources, European Parliament, Policy Department for Structural and Cohesion Policies.
[https://www.europarl.europa.eu/ReqData/etudes/STUD/2024/747272/IPOL_STU\(2024\)747272_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/ReqData/etudes/STUD/2024/747272/IPOL_STU(2024)747272_EN.pdf)
26. European Commission (2021) EU Farm economics overview.
https://agriculture.ec.europa.eu/document/download/0acd10d3-db2c-446f-a6df-f4e6ee05da2e_en?filename=eu-farm-econ-overview-2018_en.pdf
27. Statista (2024) Inflation rate for food in the European Union (EU) from January 2016 to December 2024. <https://www.statista.com/statistics/680184/inflation-rate-food-in-european-union-eu/>
28. Eurostat (2024) Household consumption by purpose.
https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Household_consumption_by_purpose
29. Michalke et al. (2023) True cost accounting of organic and conventional food production. *Journal of Cleaner Production*.
<https://doi.org/10.1016/j.jclepro.2023.137134>
30. FAO (2023) The State of Food and Agriculture 2023 – Revealing the true cost of food to transform agrifood systems.
<https://openknowledge.fao.org/server/api/core/bitstreams/5aac5078-625d-4b94-b964-bea40493016c/content>

31. Directorate-General for Agriculture and Rural Development (2023) Access to finance remains insufficient for farmers and agri-food SMEs.
https://agriculture.ec.europa.eu/media/news/access-finance-remains-insufficient-farmers-and-agri-food-smes-2023-10-12_en
32. Vallone & Lambin (2023) Public policies and vested interests preserve the animal farming status quo at the expense of animal product analogs. *One earth*.
<https://doi.org/10.1016/j.oneear.2023.07.013>
33. Funke et al (2022) Is Meat Too Cheap? Towards Optimal Meat Taxation.
[https://oms-inet.files.svdcn.com/staging/files/Funke et al 2021 Towards optimal meat taxation WP 11Jan22.pdf](https://oms-inet.files.svdcn.com/staging/files/Funke_et_al_2021_Towards_optimal_meat_taxati on_WP_11Jan22.pdf)
34. Toorop et al. (2021) Methodologies for true cost accounting in the food sector. *Nature Food* <https://www.nature.com/articles/s43016-021-00364-z>
35. Baltussen et al. (2021) Beprijzen van vlees en verduurzaming.
<https://edepot.wur.nl/545786>
36. Lohman (2021) Boter, kaas en havermelk, weet wat je eet voor een betere wereld. ISBN 978 90 00 39410 4
37. Safer | Sociétés d'aménagement foncier et d'établissement rural.
<https://www.safer.fr/>
38. WHO (2023) One Health factsheet. <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/one-health>
39. Eurostat (2022) Farmers and the agricultural labour force.
[https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Farmers and the agricultural labour force - statistics](https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Farmers_and_the_agricultural_labour_force_statistics)
40. Pawlewicz & Pawlewicz (2023) The Risk of Agricultural Land Abandonment as a Socioeconomic Challenge for the Development of Agriculture in the European Union. *Sustainability*. <https://doi.org/10.3390/su15043233>
41. FARMRes. <https://farmres.eu/>; SafeHabitus | Farm Health and Safety Knowledge Innovation Systems. <https://www.safehabitus.eu/>

42. European Environmental Agency (2025) Agriculture and food system. https://www.eea.europa.eu/en/topics/in-depth/agriculture-and-food?utm_source=chatgpt.com&activeTab=fa515f0c-9ab0-493c-b4cd-58a32dfaae0a
43. Bagcchi (2025) Increase in zoonotic diseases in Europe. *The Lancet*. [https://www.thelancet.com/pdfs/journals/laninf/PIIS1473-3099\(25\)00028-3.pdf](https://www.thelancet.com/pdfs/journals/laninf/PIIS1473-3099(25)00028-3.pdf)
44. Lunghi et al. (2024) Exploring the impact of livestock on air quality: A deep dive into Ammonia and particulate matter in Lombardy. *Environmental Impact Assessment Review*. <https://doi.org/10.1016/j.eiar.2024.107456>
45. De Pue & Buysse (2020) Safeguarding Natura 2000 habitats from nitrogen deposition by tackling ammonia emissions from livestock facilities. *Environmental Science & Policy*. <https://doi.org/10.1016/j.envsci.2020.05.004>
46. Eurostat (2024) Overweight and obesity - BMI statistics. [https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Overweight and obesity - BMI statistics](https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Overweight_and_obesity_-_BMI_statistics)
47. Global Obesity Platform (2019) Total economic cost as % of GDP. <https://data.worldobesity.org/economic-impact-new/>
48. Pineda et al. (2024) Food environment and obesity: a systematic review and meta-analysis. *BMJ Nutrition, Prevention & Health*. <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/38966119/>
49. Bahadur KC et al. (2018) When too much isn't enough: Does current food production meet global nutritional needs?. *PLOS ONE*. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0205683>
50. D'Croz et al. (2019) Gaps between fruit and vegetable production, demand, and recommended consumption at global and national levels: an integrated modelling study. *The Lancet Planetary Health*. [https://doi.org/10.1016/S2542-5196\(19\)30095-6](https://doi.org/10.1016/S2542-5196(19)30095-6)
51. WHO (2020) Healthy diet. <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/healthy-diet>
52. Meuwissen et al (2019) A framework to assess the resilience of farming systems. *Agricultural Systems*. <https://doi.org/10.1016/j.agry.2019.102656>

53. Buitenhuis et al. (2020) Does the Common Agricultural Policy enhance farming systems' resilience? Applying the Resilience Assessment Tool (ResAT) to a farming system case study in the Netherlands, *Journal of Rural Studies*.
<https://doi.org/10.1016/j.jrurstud.2020.10.004>

ZONERING VAN HET LANDSCHAP

Landschapszoning verdeelt ons landschap in verschillende zones per activiteit. Op dit moment, is er geen duidelijke structuur voor hoe onze agrarische landschappen en praktijken worden beheerd en met elkaar verbonden. Dit leidt tot tegenstrijdige doelstellingen die milieuproblemen veroorzaken en onzekerheid creëert voor boeren om te investeren.

We ontwikkelen een beleid voor het gebruik van landbouwgrond op zowel Europees als lidstaatsniveau. Dit brengt in kaart waar extensieve en intensieve landbouw het beste kan plaatsvinden en hoe deze kan aansluiten op andere activiteiten zoals natuur, huisvesting en industrie. Op deze manier maximaliseren we de voedsel- en biomassaproductie terwijl we de milieubelasting minimaliseren.

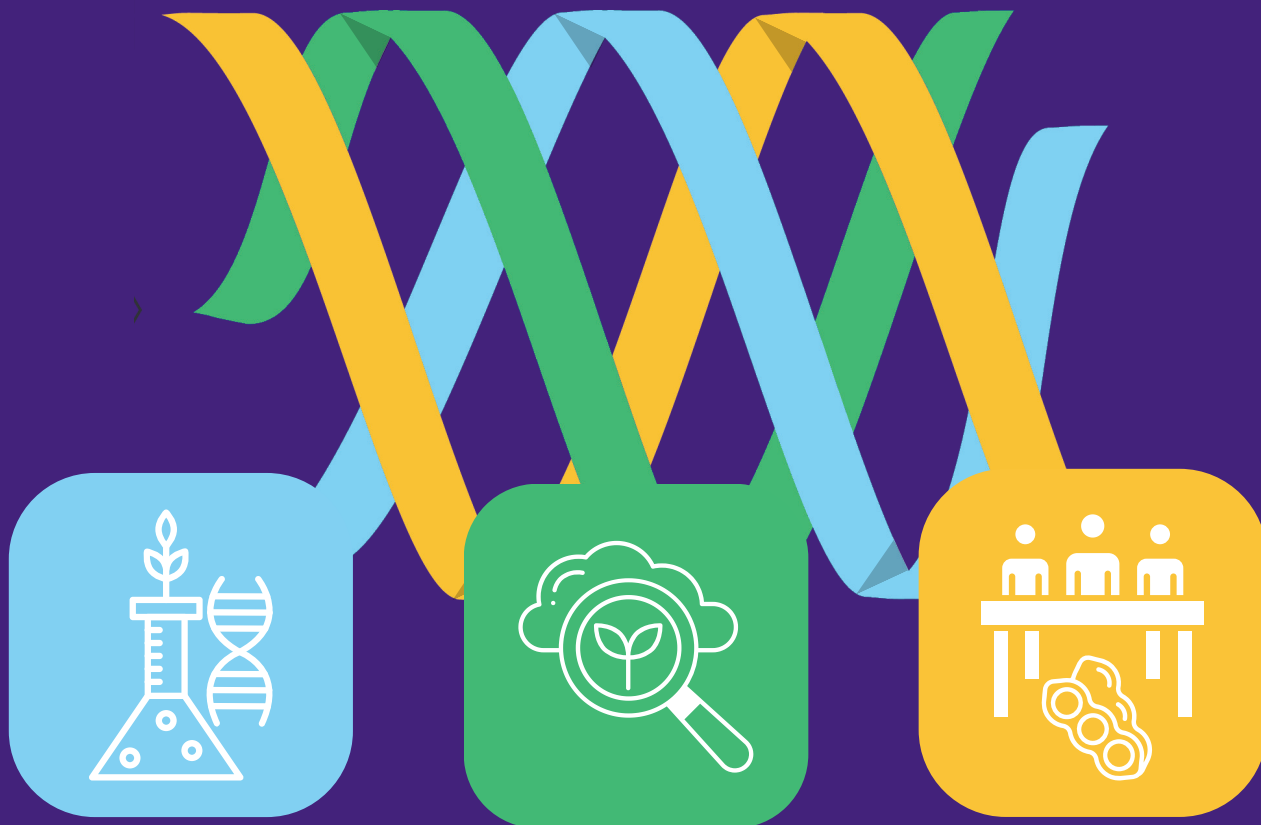
VOEDINGSONDERNEMERS VAN DE TOEKOMST

De Europese boerengemeenschap vergrijst het platteland wordt verlaten. Er is een sterke behoefte om jonge en nieuwe voedselondernemers aan te trekken in de sector. Dit zal investeringen in duurzaamheid en nieuwe technologieën of productiemethoden versnellen.

We trekken voedselondernemers aan door plattelandsgemeenschappen nieuw leven in te blazen via investeringen in huisvesting, mobiliteit, infrastructuur en digitalisering. Verschillende generaties boeren zijn met elkaar verbonden via een netwerk van kangoeroeboerderijen. Een trainingsprogramma over voedselsystemen en Erasmus voor jonge boeren zorgt voor kennisoverdracht.

INNOVATIE

TECHONOLOGISCH

Europa moet het innovatiepotentieel ten volle benutten. Technologische, op de natuur-inclusieve en sociale innovaties kunnen complementair worden ontwikkeld en toegepast. Zo pakken we de uitdagingen op het gebied van gezondheid en duurzaamheid aan en creëren we een sterke voedsel economie.

NATUUR

Een moonshot-investeringsprogramma van 50 miljard euro zorgt voor radicale doorbraken in voedsel en landbouw. Daarnaast zullen een opleidingsprogramma, een onafhankelijke auditdienst, de hervorming van de EFSA en steun voor 'Farming as a Service' bedrijfsmodellen helpen bij de invoering van nieuwe technologieën en praktijken.

GEMEENSCHAPPELIJK VOEDINGSBELEID

Vandaag de dag worden voeding in afzonderlijke beleidsdomeinen behandeld. Dit leidt tot tegenstrijdigheden die elke vooruitgang blokkern. Landbouw moet worden gekoppeld aan gezondheid en milieu en worden gelinkt met beleid rond innovatie, handel, energie en industrie.

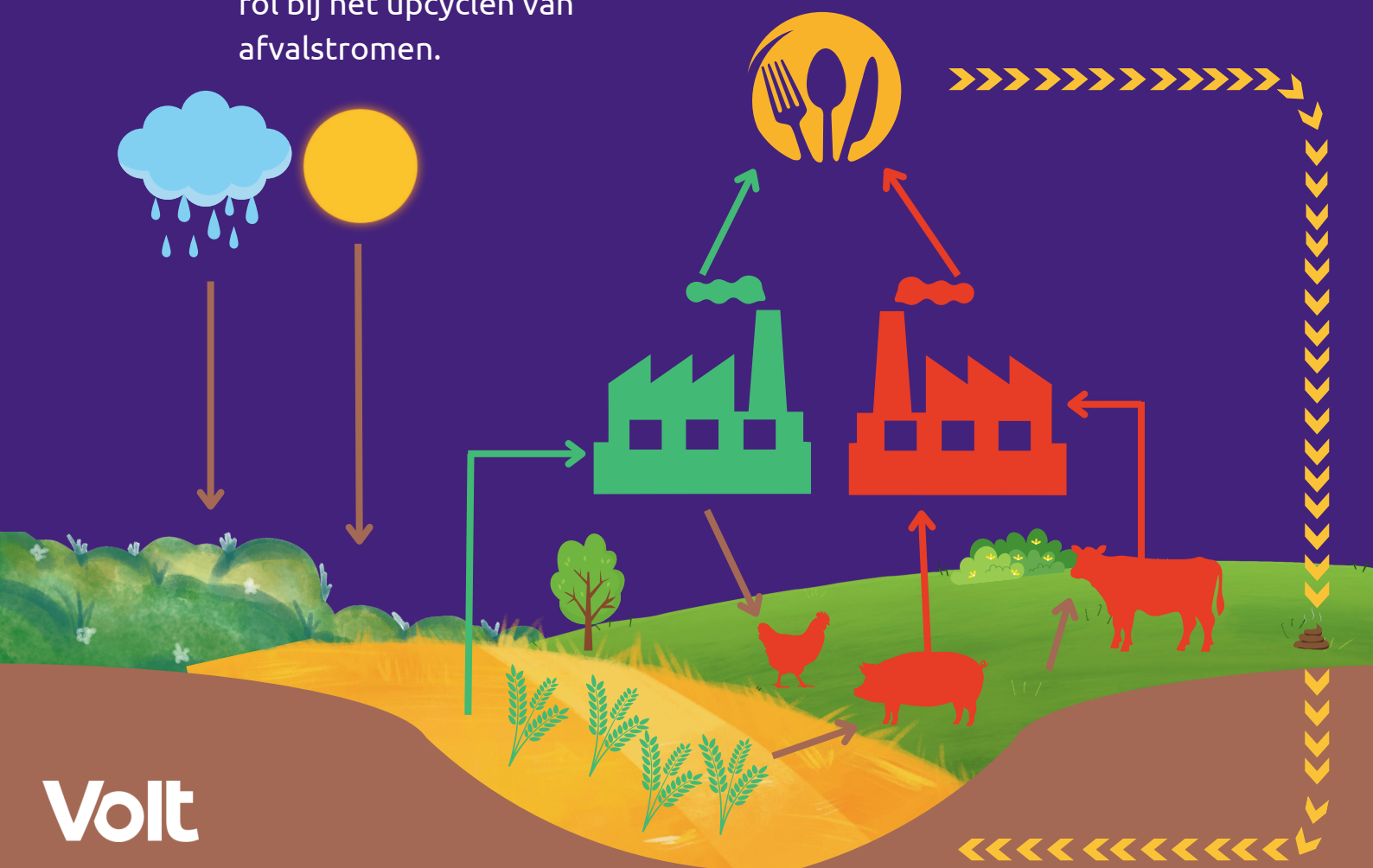
We creëren een gemeenschappelijk voedselbeleid waarin circulariteit, strategische autonomie en gezondheid centraal staan. Dit wordt gebaseerd op een wetenschappelijk onderbouwde langetermijnvisie en vormgegeven door een dialoog met stakeholders. Een Europese commissaris voor voedsel zorgt voor duidelijk politiek leiderschap en verantwoordelijkheid.

CIRCULAIR VOEDINGSSYSTEEM

Circulariteit heeft een enorm potentieel om de milieu-impact van ons voedselsysteem te verminderen. Onderzoek toont aan dat het 71% van de Europese landbouwgrond kan vrijmaken en de uitstoot van broeikasgassen met 29% kan verminderen, terwijl het gezonde voeding voor alle Europeanen oplevert. De veehouderij krijgt hierin een belangrijke rol bij het upcyclen van afvalstromen.

We ontwikkelen een circulaire strategie voor het voedselsysteem om de biomassa-, nutriënten- en energiekringlopen op het meest impactvolle niveau te sluiten. Deze strategie stippelt een pad uit met duidelijke doelen om het Europese voedselsysteem in de loop van het komende decennium stap voor stap te transformeren naar meer circulariteit.

EIWIT DIVERSIFICATIE

Dierlijke producten belasten het milieu zwaar. Het creëren van meer alternatieven en het diversifiëren van onze eiwitconsumptie is de meest effectieve actie die we kunnen ondernemen om een gezonder en duurzamer voedselsysteem te creëren. Plantaardige, innovatieve en dierlijke eiwitten worden in balans gebracht.

We investeren in eiwithoudende gewassen, innovatieve eiwitten en hun waardeketens. GLB-subsidies verlagen het investeringsrisico. Een programma voor gezonde voeding op basis van openbare aanbestedingen, fiscaal beleid, schoolmaaltijden, voedselomgevingen en nudging stimuleren de opname van alternatieven in ons dieet.